

Ólavur Hátún um føroyskan fólkasang (2):

Kvøðingin og frásøgnin størstan týdning í føroyskum dansi

— stigini eru bert »fylgispæl« til kvæðini

Vit prenta 2. part av tí fyrilestri, sum Ólavur Hátún helt fyri luttakarunum á ráðstevnunini hjá Nordisk Musik Pedagogisk Union.

Fyrilesturin er ætlaður útlendingum, men hevur eisini nógv at siga okkum.

Í føroyskum dansi mugu vit fyrst og fremst nevna kvæðini, ið eru á føroyskum — langar episk-dramatiskar frásagnir í yrkingarformi, oftast við hetjuinnihaldi úr teirri europeisku og serliga teirri norðurlandsku søguverðini. Í öldir hava hesi kvæðir verið framborin, og helst eru tey vordin so long, sum tey eru, í »ketudasinum« í miðöldini.

Uttan iva stavar hesin dansur frá tí franska carole-dansinum, sum spjaddist um alt Europa í 12. öld. Helst kom dansurin til Føroya úr Noregi ella Orkney-oyggjunum og Hetlandi, sum tá vóru undir Noregs kongi.

Úti í Norðuratlantshavi hevur dansurin, sum öldirnar liðu, fingið sín serliga dám, og tí kunnu vit ikki við at kanna tann føroyska dansin siga, hvussu tann upprunaligi carole-dansurin hevur verið dansaður.

Máttmikil og gandakendur

Føroyski dansurin er »sangdansur« — ikki

fólkasangur í vanligari merking, sum eitt reint choreografiskt fyribrigdi. Sjálvur dansurin er sera einfaldur: tvey stig til vinstri, eitt til høgru o.s.fr. uttan nakað frávik — undantikin eru tey nýggjaru dansspølini, ið ikki hava so nógv við tann upprunaliga dansin at gera.

Vit mugu hugsa um, at tað týdningarmiklasta í dansinum er kvøðingin og frásøgnin, og at tey einfaldu stigini eru bert »fylgispæl« til kvæðið.

Tó, í hesum einfaldu stigum er møguleiki fyri dynamiskari variatión og spenningi. Tann, ið er við í væleydnaðu dansi, har frásøgn, kvøðing og dansur renna saman í eina eind, kennir, tá ið dansurin gongur best, ein hug-

takandi mátt, sum neyvan er at finna í øðrum dansum. Tey, ið dansa, verða drigin úr gerandisdegnum inn í ein rikari tankaheim, har hendingarnar í teim gomlu, kendu miðaldarkvæðunum verða upplivdar sum nýggjar hvørja ferð.

Sjaldan upplivir tú felagsskapin við onnur so sterkt sum í føroyskum dansi. Bera vit saman við t.d. suður- og eystur-europeiskar dansir, ið eru sermerktir av teirra »ekstatiska« dámi, kunnu vit siga, at føroyskur dansur ber meira dám av gandakendari meg.

Dansurin kann halda á í fleiri timar, ja fleiri nætur. Sagt verður frá brudleypu í gomlum døgum, at dansurin helt á í fleiri samdøgur — bert stutt uppi-

hald fyrrapartin.

Kanska kunnu vit best bera saman dansin við kultiskan — gudsdýrkandi — dans hjá summum natúrfólki, tó ikki so at skilja, at føroyskur dansur er kultiskur.

Latum okkum lurta eftir eini bandupptøku. Tó mugu vit hava í huga, at dansurin egnar seg ikki til framförslu fyri áhoyrarum, men krevur at vit taka aktivan lut og liva við tí.

TVEIR HØVUÐSBÓLKAR

Vit kunnu byta kvæðini í tveir høvuðsbólkar:

1. Tey í tveimum reglum, við einum stuttum niðurlag mitt í og einum longri í endanum. Hetta slagði av kvæðum verður

roknað sum tað eldra og er ikki so nógv brúkt. (Ólavur Riddararós, Gylt saðil á)

2) Tey í fyra reglum og niðurlag. (Sjúrðarkvæði, Ormurin Langi o.fl.)

Hesi seinastnevndu eru bygd upp soleiðis metriskt:

— — — — (4 herð.)

— — — — (3 herð.)

— — — — (4 herð.)

— — — — (3 herð.)

Og rimskema: a,b,c,d.

Eg havi funnið hetta versið úr eini enskari »ballada« úr 15. öld um Robin Hood: Lythe and listen,

gentilmen,
That be of frehore blode,
I shall you tel of a gode

yeman,
His name was Robyn
Hode.

Uppbyggingur og karakterur er hin sami sum í teim føroysku kvæðunum.

Tá spæðil kemur í!

Mangur hevur undrast á, at ørindislagið í kvæðunum samsvarar ikki teim 6 stigunum í dansinum og øvugt, og at tú kanst í roynd og veru kvæða nærur alt til dansin. Men hesin skeivleiki gevur júst dansinum egið spræki. Tó ger ikki tað sama, hvar tú leggur herðingina í mun til stigini. Liggja herðingarnar mest á høgra beini ella millum stigini, er illa vordðið. Tak t.d. Grindavisuna! Hon er sera væl lagað til stigini. Men har ræður eisini um at byrja rætt! Í einari bygd verður sagt frá, at teir vóru onkursvegna byrjaðir skeivt á øðrum stigi — so har fekkst einki fantísi á. Og av tí, at hon er so reglulig, fekkst heldur ikki rættað uppá tað! Teir komu í dýrastu neyð, vistu ikki her í verðini, hvat teir skuldu gera.

A) Soleiðis kvæðið Albert Djurhuus í Sumba »Grim á Miðalnesi«.

Legg til merkis tað doriska H' i 1. takt (4. nóti) og C' i 4. takt.

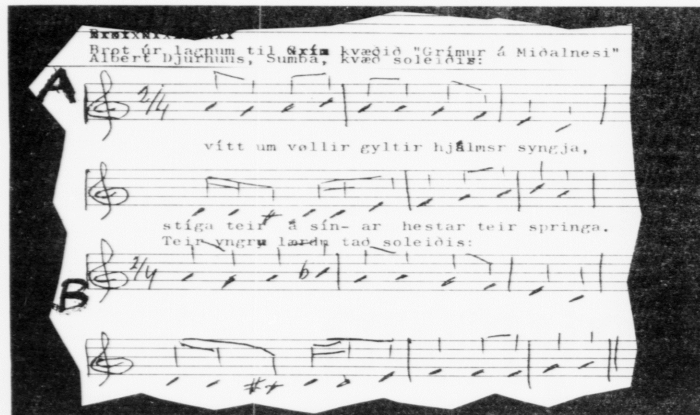
B) Soleiðis broyttist kvæðalagið eftir bert einum ættarliði. Legg til merkis, at nú er lagið í vanligum moll (ber saman nóttarnar, ið nevndir eru omanfyri).

Skiparin nógv at siga

Tað, ið hevur alt at siga fyri, hvussu dansurin gongur, er rytmska kenningin hjá tí, ið skipar, og evni hansara at »geva tað viðari«. At vera harðmæltur hevur ikki so stóran týdning. T.d. søgdu tey um tann mannin í einari ávísari bygd, sum fekk Grindavisuna at ganga best, at hann hevði veika rødd!

Hevði skiparin fingið kvæðið hjá sær ígjøgnum — slíkt kann henda seg eftir »kvæðadyst« við aðrar friggjarar — hevur hann rætt til at byrja øl-ørindini og soleiðis gera av, hvussu dansurin skal ganga. Bert um hann biður ein annan hjálpa sær — minnið kann jú bila —

Framhald á síðu 13

Helst hevur føroyski dansurin uppruna sín í tí franska carole-dansinum og er komin hendavegin av Orkney-oyggjunum og Hetlandi, sum tá vóru undir Noregs kongi.